

CIBERESPÈCIES

BUTLLETÍ ELECTRÒNIC DEL SERVEI DE PROTECCIÓ D'ESPÈCIES

ÈPOCA III

SETEMBRE 2020 NÚM. 9

G CONSELLERIA
O MEDI AMBIENT
I TERRITORI
B

EL FERRERET SEGUEIX EN BON ESTAT

CENS D'ÀGUILA CALÇADA A MALLORCA •
NOVETATS SOBRE ELS ARBRES SINGULARS

ÍNDEX DE CONTINGUTS

INTRODUCCIÓ: EL PROJECTE ARES S'ACOMIADA	1
NOTÍCIES VEGETALS	2
Actualització sobre flora amenaçada de la Serra de Tramuntana	2
Novetats sobre els arbres singulars: per desgràcia, no totes bones...	3
Detectada una marieta que depreda sobre la cotxinilla acanalada que afecta el rar alfals arbori a les Pitiüses	4
ACTUALITAT ANIMAL	6
Recompte del ferreret 2020: segueix la bona tendència	6
La comunitat de rapinyaires amenaçats de les Illes Balears evoluciona favorablement	7
Un poll mallorquí d'àguila coabarrada és cedit a la Comunitat de Madrid	7
Continuam contribuint al projecte de reintroducció de l'àguila peixatera a la Comunitat Valenciana	9
Marcades dues àguiles calçades amb emissor GPS a Mallorca	10
La població d'àguila calçada es manté estable a Mallorca	10
Nova informació sobre invertebrats marins amenaçats a la mar Balear	11
Medi Ambient marca, per primera vegada, un voltor lleonat amb GPS	11
Formació sobre tècniques forenses aplicades a la fauna silvestre	12
PRIMÍCIES DEL PROJECTE ARES	13
Tres nous <i>Quaderns de Natura</i> ja disponibles	13
Panell sobre seguiment de la migració postnupcial al Cap de ses Salines de Mallorca	13
Seguim col·locant panells per protegir ratapinyades de molèsties	14

Portada: Ferreret (CMAiT), àguila calçada (J. Cesari) i olivera Trona de ca na Marca (Rafel Mas/CMAiT)

Edició: Servei de Protecció d'Espècies, Govern de les Illes Balears

Portal web: especies.caib.es

Adreça: C/ del Gremi dels Corredors, 10 (polígon de Son Rossinyol), 07009 Palma

Telèfon: 971784956 – Fax: 971176967

Adreça electrònica: especies@dcapea.caib.es

Coordinació de la publicació: Carlota Viada i Josefina Maestre (Projecte ARES-SEO/BirdLife)

Maquetació: MOEBO.es

© Govern de les Illes Balears

Si vols rebre el CIBERESPÈCIES, envia un missatge a especies@dcapea.caib.es amb el teu nom i adreça electrònica.

Si vols consultar els CIBERESPÈCIES anteriors, entra aquí: <http://www.caib.es/sites/proteccioespecies/ca/ciberespecies-75778/>

INTRODUCCIÓ

EL PROJECTE ARES S'ACOMIADA

Amb aquest novè CIBERESPÈCIES de l'època III, SEO/BirdLife s'acomiada. El projecte ARES, que ens n'ha permès l'edició, acaba enguany, si bé esperam i desitjam que es continuï publicant molts anys més.

Des del 2018, el projecte ARES ha duit a terme un nombre important d'actuacions de conservació directa dirigides a la nostra flora i fauna més amenaçada. De moltes d'aquestes, n'hem deixat testimoni a les petites cròniques que s'han anat publicant trimestralment al CIBERESPÈCIES. És un orgull haver pogut contribuir a mantenir aquest butlletí electrònic, atès que la difusió de les tasques de conservació forma part també de la tasca en si mateixa.

Vull aprofitar per agrair el suport que hem rebut per part de cadascun dels tècnics i experts que ens han acompanyat aquests dos anys llargs del projecte ARES, executant les mesures amb total compromís i professionalitat. Sense ells no hauria estat possible. MOLTES GRÀCIES:

- **Flora:** Carles Cardona, Elisabet Guasp, Joan Rita (UIB), Jordi Serapio, Llorenç Sáez (UB), Miquel Capó (UIB), Pere Fraga i Pere Vicens.
- **Fauna:** Amador Viñolas, Ana Carricondo (SEO/BirdLife), Cristina Sánchez (SEO/BirdLife), David de la Bodega (SEO/BirdLife), David García (IRBI), Enrique Ferrón, Francisco Sobrado (Soldecocos), Jorge Sáez (Soldecocos), Juan José Bazán, Manu San Félix, Mario Giménez (SEO/BirdLife), Samuel Pinya (UIB) i Vanessa Rubio.
- **Altres i difusió:** Carol Constantino (Museu Balear de Ciències Naturals), Guillem i Isabel Forteza (Perifèrics Edicions), Mar Casas, Josefina Maestre (SEO/BirdLife), Noemí Alonso (MOEBO) i Marta Munguía.
- **Administració i gestió econòmica de SEO/BirdLife:** Gonzalo García, José María Sánchez i Asunción Ruiz.

Per acabar, agraïm també la confiança i suport de tot el personal del **Servei de Protecció d'Espècies**, sota el qual s'ha executat el projecte ARES.

© Tomeu Morro

Carlota Viada
*Coordinadora tècnica
 del Projecte ARES
 (Actuacions de Recuperació
 d'Espècies Silvestres)
 SEO/BirdLife*

NOTÍCIES VEGETALS

ACTUALITZACIÓ SOBRE FLORA AMENAÇADA DE LA SERRA DE TRAMUNTANA

Enguany, i per segon any consecutiu, s'ha duit a terme el seguiment de dues plantes endèmiques de la Serra de Tramuntana en el marc del projecte «Accions de recuperació d'espècies silvestres» (projecte ARES). Les espècies estudiades han estat, per una banda, *Arenaria bolosii*, que només creix a punts concrets del Puig de Maçanella, i *Chaenorhinum rodriguezii*, que també es troba al Maçanella, amb altres poblacions al Puig Major i a la Serra d'Alfàbia. La feina ha estat desenvolupada per Llorenç Sáez i per Elisabet Guasp.

Al Puig Major s'ha continuat amb el seguiment que es du a terme des de ja fa tretze anys de diverses espècies vegetals, entre les quals també hi ha *C. rodriguezii*.

Tant *A. bolosii* com *C. rodriguezii* presenten una situació de conservació no gaire favorable, la qual cosa determina que actualment siguin espècies amenaçades d'acord amb criteris UICN. Entre els factors de risc destaca la pressió per herbivorisme, al qual són sotmeses per les cabres

assilvestrades, i a la feblesa demogràfica de les poblacions d'aquestes plantes, especialment en el cas de *C. rodriguezii*. Així i tot, i gràcies al seguiment poblacional que es du a terme en els darrers anys, s'ha pogut constatar com, encara que la situació tant al Puig de Maçanella d'*A. bolosii* i *C. rodriguezii* com al Puig Major de *C. rodriguezii* no millora de manera significativa, les poblacions de les dues espècies esmentades es mantenen amb certes oscil·lacions d'un any per l'altre.

En concret, la població de *C. rodriguezii* en manté al voltant dels 100 exemplars al Puig de Maçanella, de 5 exemplars a la Serra d'Alfàbia i de 71 al Puig Major. Per altra banda, la situació d'*A. bolosii* al Puig de Maçanella també es manté constant amb relació a l'any anterior, la qual cosa és lògica pel fet de ser una espècie perenne i, tot i que pareix que el nombre d'exemplars existents és major del que es creia en un principi i que podria arribar a superar el miler, cal seguir observant la població per treure unes conclusions més concretes.

DALT. Ja fa tretze anys que es fa seguiment de la flora més amenaçada del Puig Major, com aquest *Chaenorhinum rodriguezii*.

© Elisabet Guasp

BAIX. *Arenaria bolosii* és també objecte de seguiment detallat a la seva única població del Puig de Maçanella.

© Elisabet Guasp

NOVETATS SOBRE ELS ARBRES SINGULARS: PER DESGRÀCIA, NO TOTES BONES...

A continuació, es comenten algunes actuacions dutes a terme dins l'any 2020 sobre arbres monumentals inclosos dins el Catàleg balear d'arbres singulars. Malgrat que dos d'aquests han mort i que d'aquí a poc temps se'n publicarà al BOIB la sortida del Catàleg balear d'arbres singulars, no tot són males notícies: al Servei de Protecció d'Espècies ja estudiem la inclusió de nous exemplars en aquest catàleg de patrimoni natural.

PODA DE SANEJAMENT DEL XIPRER AMERICÀ DE SON NÉT (PUIGPUNYENT)

Aquest espectacular xiprer americà (*Cupressus macrocarpa*) presentava algunes branques mortes o seques, i s'hi va fer una actuació d'avaluació visual per veure l'extensió de l'afectació i possible malaltia provocada per insectes perforadors. Es va dur a terme una poda de policia i sanejament per eliminar aquest brancom mort o sec. L'actuació es va dur a terme mitjançant la intervenció de podadors d'altura especialitzats. Aquest impressionant arbre té un diàmetre de copa de prop de 24 metres, una altura de 20 metres i un perímetre de soca de 6,20 metres. Està situat vora la piscina de l'hotel Son Nét. A més d'aquesta actuació, es va sol·licitar a la propietat la retirada de cablejats i enllumenat que podien afectar i donar problemes de salut a l'arbre o incendis fortuïts.

Vista general del xiprer americà de Son Nét (Puigpunyent).

© Rafel Mas/CMAiT

MORT DEL BELLAOMBRA DE LA PLAÇA DE LA REINA (PALMA) DESPRÉS D'UN ANY DE LLUITA...

Aquest majestuós exemplar de bellaombra (*Phytolacca dioica*) estava situat als jardins de la plaça de la Reina de Palma. L'exemplar, propietat de l'Ajuntament de Palma, probablement superava els 120 anys. La seva altura era

de prop de 14 metres, el perímetre de tronc superava els 5 metres i la copa, els 20 metres de diàmetre. Al mes de juliol de 2018, l'arbre va sofrir una esqueixada d'un dels grans cimals i s'hi va fer evident un procés de podridura interna, que va desencadenar un llarg procés de decaiguda de l'arbre.

Poda dràstica de seguretat i tractaments fungicides del bellaombra de la plaça de la Reina (Palma).

© Rafel Mas/
CMAiT

Després d'una primera poda destinada a assegurar la seguretat de vehicles i vianants, es varen dur a terme una sèrie d'anàlisis per esbrinar els causants de la greu infecció. Es va confirmar una infecció múltiple de fongs (tots fitopatògens), entre els quals es va poder identificar *Fusarium sporotrichoides* i, a més, es va poder aïllar un bacteri del gènere *Serratia*. A més d'aquesta infecció i a causa de la consistència de l'arbre –capes de cel·lulosa i midó–, es va produir una podridura secundària causada per fongs oportunistes i sapròfits identificats com *Coprinopsis lagopus*.

Al llarg de moltes converses mantingudes amb arboricultors especialitzats es va concloure que el tractament era molt difícil i que no donava resultats positius. Un dels pocs tractaments que haurien pogut pal·liar la malaltia de l'arbre era un producte emprat a l'agricultura ecològica, però no autoritzat per aplicar-lo a jardins. Al mes d'octubre, posteriorment a la valoració de quines tasques de poda s'havien de fer per motius de seguretat dels vianants, l'arbre, que ja estava molt afectat a la base per una podridura avançada, va col·lapsar i va provocar greus danys a un vehicle. Des del principi, i amb experiències prèvies amb aquesta espècie, els experts consultats el donaven per desnonat. Tot i els esforços econòmics i de dedicació de personal per intentar la preservació d'aquest arbre, al gener del 2020 se'n va confirmar la mort.

UN FORT TEMPORAL VA TOMBAR LA MATA DE TORRALBENC (ALAIOR)

El 28 d'octubre de 2018, un fort temporal va provocar greus destrosses a l'illa de Menorca i va tombar la mata de Torralbenc (al Barranc de Cala en Porter, al Camí de Cavalls). Aquest exemplar immens de mata (*Pistacia lentiscus*) va ser arrabassat d'arrel i va quedar tombat. La seva altura era de més de set metres d'alt i la soca tenia 2,2 metres de perímetre. Era un exemplar majestuós, atípic per a aquesta espècie, que no sol arribar a aquestes magnituds.

Es va trobar convenient recuperar l'exemplar, en tant que va ser possible, i es va fer un intent a la desesperada per intentar tornar a replantar l'exemplar per veure si seria capaç de tornar a arrelar i sobreviure. El departament de Serveis Forestals de Menorca, juntament amb IBANAT, varen dur a terme actuacions de coronament i replantació de l'arbre. Prèviament, es varen tractar les ferides de l'arbre amb fungicides i s'hi varen aplicar hormones d'arrelament. També es va refer el marge que va tombar en el moment de caure. Malgrat els esforços materials, de personal i econòmics que s'hi destinaren, passat un any, l'arbre no mostrava signes de rebrotar. Finalment, es va d'haver de donar per mort.

Intent de replantació de la mata de Torralbenc després de ser desarrelada per un temporal, que per desgràcia no va tornar a arrelar. © IBANAT-CMAiT

ACTUACIÓ SOBRE EL LLEDONER DE SOR CLARA ANDREU (INCA)

Aquest ancià exemplar està situat al pati del convent de les monges tancades d'Inca. Es tracta d'un lledoner (*Celtis australis*) disforjo i molt senescent, amb molts de problemes estructurals de podridures. Les seves branques ja han provocat problemes de caigudes. S'hi va dur a terme una poda d'alleugeriment d'algunes branques i un sosteniment d'aquestes mitjançant un sistema de tensors dinàmics que les consolidaren. A més, s'hi va efectuar un apuntalament amb barres d'acer galvanitzat i protecció de goma per sostenir els cimals més grossos, i així evitar-ne la caiguda i permetre gaudir d'aquest exemplar el màxim de temps possible.

Tasques de consolidació del brançam del lledoner de Sor Clara Andreu (Inca)

© Rafel Mas/
CMAiT

ACTUACIONS PER EVITAR L'AFECTACIÓ D'ARBRES SINGULARS PER XYLELLA

Dins la tardor i hivern de 2019 i 2020, el Servei de Sanitat Forestal, mitjançant actuacions duites a terme per l'empresa pública TRAGSA, va dur a terme actuacions de recollida de mostres a la vegetació dels voltants dels arbres singulars i una anàlisi visual de l'estat fitosanitari dels arbres, a més d'actuacions de desbrossada i aplicacions de tractaments fitosanitaris als voltants dels arbres singulars sobre la vegetació herbàcia i arbustiva. Amb això es vol evitar la presència del vector del bacteri *Xylella fastidiosa*. Aquest vector de la malaltia és un petit insecte, les "saliveres de cucut", *Philaneus spumarius*, de la família dels cicadèl·lids (com petites cigales), que amb la seva picada trameta el pernicios bacteri. El Servei de Sanitat Forestal i el Servei d'Espècies treballen conjuntament per preservar els arbres catalogats de la possible infecció.

DETECTADA UNA MARIETA QUE DEPREDA SOBRE LA COTXINILLA ACANALADA QUE AFECTA EL RAR ALFALS ÀRBORI A LES PITIÜSES

L'alfals àrbori (*Medicago citrina*), endèmic d'alguns illots de les Pitiüses, l'arxipèlag de Cabrera i les Illes Columbretes, és una de les quatre espècies incloses a la segona part del Pla de Conservació de la flora amenaçada de les Pitiüses, que executa SEO/BirdLife en el marc del projecte ARES.

La principal amenaça de les poblacions eivissenques és deguda a la presència de la cotxinilla acanalada (*Icerya purchasi*). Aquest insecte, d'origen australià, causa greus problemes arreu del món en un gran nombre de plantes autòctones, com també ornamentals i cultius d'interès comercial. Les poblacions de *Medicago citrina* afectades experimenten una mortalitat important, que incideix especialment en els exemplars reproductius.

Aquesta plaga va ser detectada a gairebé la totalitat de les subpoblacions de *Medicago citrina* de les Pitiüses: es Malví gros, es Malví Pla, na Bosc i, durant l'any 2019, va ser també

localitzat un petit reduït afectat a l'illa de s'Espartar per part d'un equip de botànics de la UIB dirigit pel Dr. Joan Rita.

Enguany, durant les tasques de seguiment d'aquesta espècie, s'ha fet una descoberta remarcable: la detecció as Malvins i s'Espartar del coccinèlid *Rodolia cardinalis*, el més eficaç predador natural d'aquesta preocupant plaga.

Adult de la marieta *Rodolia cardinalis* sobre alfals àrbori a l'illot des Malví Gros (Eivissa).

© Jordi Serapio

Larves de la marieta *Rodolia cardinalis* alimentant-se d'individus de la cotxinilla acanalada en un exemplar d'alfals àrbori a l'illa de s'Espartar (Eivissa).

© Jordi Serapio

Sembla que, en aquest cas, l'aparició d'aquesta petita marieta, també d'origen australià, ha estat espontània, amb probabilitat a causa de la curta distància que separa aquests illots de la costa d'Eivissa. La utilització àmplia de *Rodolia cardinalis* per al control biològic d'*Icerya purchasi* ha fet que aquesta espècie tenguí, avui, una distribució cosmopolita.

De les experiències d'introduccions intencionades de *Rodolia cardinalis* realitzades pel Servei de Vida Silvestre de la Comunitat Valenciana, en coneixem una eficàcia parcial, però es fa necessari verificar la permanència del predador després dels mesos hivernals.

Caldrà ara planificar nous seguiments per avaluar l'evolució futura de les poblacions de *Medicago citrina* afectades.

ACTUALITAT ANIMAL

RECOMpte DE FERRERET 2020: SEGUEIX LA BONA TENDÈNCIA

Com cada any, des del 1991 de manera ininterrompuda, es porta a terme un cens anual de larves del ferreret (*Alytes muletensis*) a totes les localitats conegudes.

L'any 2020, el recompte es va iniciar el primer de juny i es va allargar fins a començament d'agost. S'han comptat un total de 30.787 larves, dada molt semblant a la dels dos anys anteriors. Es tracta d'una estimació a la baixa, ja que alguns recomptes poden ser dificultosos a causa de la transparència de l'aigua.

La població mostra una tendència a l'alça, amb fluctuacions importants atribuïbles a la presència de depredadors o variacions ambientals. La població és, aproximadament, el doble de la que hi havia l'any 1991.

La creació de noves localitats és una de les accions que es porten a terme als diferents plans de recuperació del ferreret. Inicialment, hi havia 14 poblacions naturals de ferreret, que s'han anat incrementant, any rere any, fins a arribar a les 33 actuals. Actualment, les poblacions introduïdes suposen un 24 % del cens total de l'espècie.

Paral·lelament als recomptes, es du a terme un control de predadors. Enguany s'han retirat dotze exemplars de serp d'aigua (*Natrix maura*) de dos torrents amb poblacions naturals de ferrerets. Aquesta serp pot arribar a eliminar totes les larves presents a un gorg en poc temps. Es considera que és l'espècie introduïda que va fer desaparèixer el ferreret de Menorca i de gran part de Mallorca, i el va deixar relegat als torrents més recòndits de la Serra de Tramuntana.

Xavier Manzano d'IBANAT censant larves de ferreret a una de les basses.

© CMAiT

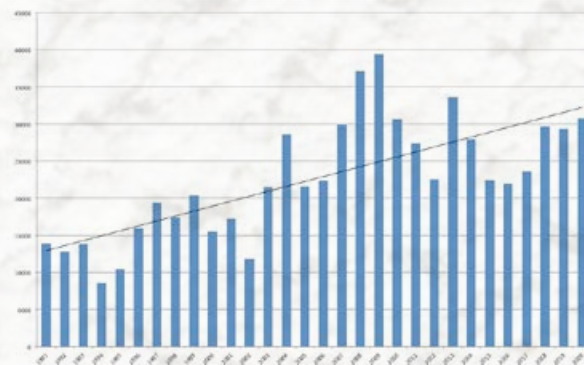
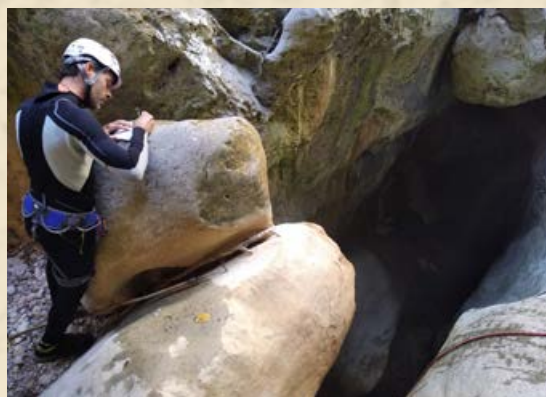

Fig. 1. Evolució del cens de les poblacions d'*Alytes muletensis* de Mallorca des de l'any 1991.

Kike Ferrón durant les tasques de recompte de ferreret al torrent de Bàlitz al 2020.

© Cristina Mercadal

Els mesos de juny i juliol, SEO/BirdLife, a través del Projecte ARES, ha donat suport a les tasques de conservació del ferreret. Concretament, en Kike Ferrón, expert escalador i barranquista, ha acompanyat als tècnics del Servei de Protecció d'Espècies en les jornades de barranquisme, aportant seguretat a l'equip i ajudant a fer el censos de cabots i en la captura de serps d'aigua.

LA COMUNITAT DE RAPINYAIRES AMENÇATS DE LES ILLES BALEARS EVOLUCIONA FAVORABLEMENT

El darrer cens de l'**àguila coabarrada** (*Aquila fasciata*), finalitzat el passat mes de maig, va detectar deu parelles a la Serra de Tramuntana i al Migjorn de Mallorca, i va confirmar el naixement de set polls. En comparació amb els dos anys anteriors, s'ha mantingut el mateix nombre de polls surats, tot i que cau una mica la productivitat de les parelles.

Pel que fa al **voltor negre** (*Aegypius monachus*), el 2020 hi ha hagut 39 nius ocupats, 34 dels quals van fer posta, i d'aquests, n'han surat 27 polls. Si bé la progressió demogràfica continua sent positiva, la població segueix arraconada als penya-segats marins i no augmenta la seva àrea d'ocupació.

Als carronyaires també els va bé, com és el cas del voltor negre.

© Bildagentur Zoonar GmbH – Shutterstock

Enguany s'han comptabilitzat 28 nius ocupats de **voltor lleonat** (*Gyps fulvus*) i 17 polls volats, mentre que l'any passat n'hi va haver 18, dels quals van surar 13 polls. El 2018, les parelles varen ser 19 i hi va haver 12 polls.

A Mallorca, durant el 2020, s'han censat 14 nius d'**àguila peixatera** (*Pandion haliaetus*) i 11 polls. Aquestes xifres, el 2019, eren de 12 i 14, respectivament, igual que el 2018; sembla que hi ha problemes creixents de productivitat als nius del Ponent de Mallorca. A Eivissa s'han comptat tres nius i dos polls, enguany: una progressió excel·lent després d'haver recolonitzat de manera natural aquesta illa. A Menorca les dades les recull la Societat Ornitològica de Menorca, que, enguany, ha censat quatre nius ocupats, amb tres parelles i un exemplar solitari, i sis polls que han tirat endavant, més un que ha anat al projecte de reintroducció de l'espècie, a la Comunitat Valenciana.

El milà es va recuperant, a la fi, tant a Mallorca com a Menorca.

© Mark Medcalf – Shutterstock

Respecte al **milà** (*Milvus milvus*), a Mallorca, el cens d'enguany, fet a Llucmajor, Marratxí i Campos, ha constatat l'existència de 79 nius ocupats, dels quals 53 tenien cries i han surat 114 polls. Cal remarcar que, des del 2016, el cens d'aquesta espècie es fa per sectors i de manera alternativa, perquè cada tres anys es pugui fer una valoració conjunta i de la tendència. A més, enguany, s'ha observat un segon niu d'aquesta espècie al Parc Natural de Mondragó, on, en total, han nascut quatre polls.

Totes aquestes espècies compten amb un pla de recuperació, conservació i seguiment (Pla Terrasse, en tràmit d'aprovació oficial) que té per objectiu reduir-ne la mortalitat i assegurar un hàbitat de qualitat per a tots els rapinyaires diürns de les Balears.

FOTO: SEBASTIÀ TORRENS

L'àguila coabarrada evoluciona favorablement d'ençà de la seva reintroducció a Mallorca. © Sebastià Torrens

UN POLL MALLORQUÍ D'ÀGUILA COABARRADA ÉS CEDIT A LA COMUNITAT DE MADRID

El poll va ser trobat el 12 de maig amb una cama fracturada damunt el niu de Lluçmajor, on havia nascut, justament el dia en què l'havia de marcar l'equip de la Fundació Natura Parc del projecte AQUILA a-LIFE, IBANAT i el GOB.

El seu germà va ser anellat i equipat amb un GPS, però aquest poll va ser traslladat al COFIB, on fou intervingut amb cirurgia i, després de dos mesos, es va rehabilitar amb èxit. Atès el llarg temps que es va torbar a soldar la fractura, ja no hi havia possibilitat de tornar-lo al niu, perquè ja volava. Es va optar per cedir-lo al projecte de reintroducció que l'associació GREFA desenvolupa a la Comunitat de Madrid. Així, vam tornar, de qualque manera, una petita part de la contribució que vam rebre per part seva durant la reintroducció de l'àguila coabarrada a Mallorca.

El poll, anomenat *Joana*, va ser introduït a la instal·lació d'alliberament que GREFA manté al Parc Natural de la Conca Alta del riu Manzanares, dins la Comunitat de Madrid. Allà va romandre unes setmanes fins que es va habituar a caçar pel seu compte, va reforçar els músculs de vol i, llavors, va ser alliberat. De llavors ençà, evoluciona d'allò més bé, i sembla que de moment s'ha establert a una zona tranquil·la, amb menjar, a Guadalajara. Gràcies a aquest projecte, el nombre de parelles d'àguila coabarrada de Madrid ha passat de dues a sis, de manera que Joana ja contribueix, ara, a la recuperació de la seva espècie a la zona centre de la península Ibèrica.

Joana, al COFIB durant la seva recuperació de la fractura de cama. © CMAIT

Joana, a la instal·lació de GREFA al Parc Natural de la Conca Alta del riu Manzanares de Madrid, on va ser alliberada després de vuit dies d'adaptació al seu nou entorn. © Ernesto Álvarez/GREFA)

CONTINUAM CONTRIBUINT AL PROJECTE DE REINTRODUCCIÓ DE L'ÀGUILA PEIXATERA A LA COMUNITAT VALENCIANA

Per segon any consecutiu, les Balears han remès un poll d'àguila peixatera, tret d'un niu menorquí, per al projecte de reintroducció d'aquesta espècie a la Comunitat Valenciana.

És una espècie vulnerable a les Balears, i Menorca només n'acull tres o quatre parelles en els darrers anys. Malgrat això, cada parella només arriba a surar amb èxit dos polls anualment. Si en neix un tercer, acostuma a tenir molt poques possibilitats de viure (menys del 10 %). Col·laborant amb aquest projecte, es dona sortida als polls amb poques possibilitats de sobreviure, alhora que es reforça la població d'aquesta espècie. A més, la retirada del poll no afecta de manera negativa la conservació de l'espècie a les Balears.

El poll, anomenat *Bruc*, va ser traslladat amb 19 dies i 719 grams, i va arribar el 4 de juny a les instal·lacions d'alliberament ubicades al Parc Natural de la Marjal de

Pego-Oliva, entre les províncies d'Alacant i València. La seva adaptació ha resultat un èxit i, a mitjan setembre, ja havia iniciat la dispersió cap al sud, típica dels juvenils de la seva espècie. Esperem que en un parell d'anys torni al seu lloc d'alliberament per a establir-s'hi i criar.

Aquest és el segon any que la Conselleria de Medi Ambient i Territori col·labora amb aquest projecte. El 2019, dos polls balears ja viatjaren al País Valencià. Allà es trobaren amb dos polls més cedits per la Junta d'Andalusia. Els primers quatre polls reintroduïts es varen aclimatar perfectament i, fins i tot, volaren cap a l'Àfrica en els seus moviments de dispersió.

El petit Bruc, acabat d'arribar al centre del COFIB a Mallorca, on va restar una curta temporada abans de ser remès a València.

© CMAiT

MARCADES DUES ÀGUILLES CALÇADES AMB EMISSOR GPS A MALLORCA

Per tal de poder conèixer millor l'ecologia d'aquesta espècie, la mida dels seus territoris i els seus moviments a Mallorca, el Servei de Protecció d'Espècies va decidir marcar dos exemplars territorials d'àguila calçada a Mallorca. IBANAT s'ha encarregat de dur a terme aquesta feina molt especialitzada i delicada.

La primera es va marcar a principi d'agost, i era la femella de morfo clar d'una parella de Biniamar (TM de Lloseta). Els seus moviments indiquen que, si bé defensa el niu i el seu entorn immediat, a l'hora de caçar es desplaça molt més enllà del seu territori i arriba, en aquest cas, fins al Pla.

La segona ha estat marcada a la finca de Ternelles (TM de Pollença): en aquest cas, s'ha tractat d'un mascle juvenil de color xocolata, nascut a una de les diverses parelles que acull aquesta finca de la Tramuntana. Ha estat marcat just abans de tancar aquest CIBERESPÈCIES i encara no coneixem els seus moviments.

Tomeu Morro, especialista d'IBANAT en la captura i marcatge de rapinyaires, amb l'àguila calçada que va equipar amb un GPS a Biniamar.

© Carlota Viada

LA POBLACIÓ D'ÀGUILA CALÇADA ES MANTÉ ESTABLE A MALLORCA

El 2020 s'ha duit a terme un cens complet d'àguila calçada a Mallorca, seguint la mateixa metodologia que al recompte de 2009, per tal de poder establir-ne una tendència poblacional.

L'àguila calçada a Mallorca es troba en bon estat de conservació i la seva població ha mostrat un lleuger increment en els darrers 11 anys, amb un nombre de parelles que es situa entre 191 i 260; i una densitat total de 0.052 parelles/km², destacant la Serra de Tramuntana amb un mínim de 122 parelles i 0.147 parelles/km². Mentre que al 2009 se'n detectaren 173-220 territoris.

Aquesta acció forma part del Pla Terrasse de rapinyaires de les Balears i ha estat coordinada per Marina Adrover (IBANAT) i Carlota Viada (SEO/BirdLife) amb la contribució dels agents de medi ambient, personal d'IBANAT i naturalistes de tota l'illa, que han fet aportacions amb les seves observacions.

Àguila calçada de morfo fosc.

© J. Cesari

NOVA INFORMACIÓ SOBRE INVERTEBRATS MARINS AMENAÇATS A LA MAR BALEAR

Una de les accions del projecte ARES (Accions per a la Recuperació d'Espècies Silvestres) té per objectiu recopilar informació de les espècies d'invertebrats marins més desconegudes del litoral balear. El corn, la cranca, la cigala, la nacra, el llamàntol, la madrepòria mediterrània, el coral vermell, la gorgònia vermella o el cuc marí *Dendropoma* són espècies que anys enrere van ser abundants i de les quals falta molta informació.

Amb aquest objectiu, i dins les accions del projecte ARES, hem creat una xarxa de col·laboradors per tal de proporcionar cites d'aquestes espècies i conèixer-ne la distribució a les nostres aigües.

Aquest estiu, la xarxa de col·laboradors del projecte ARES ens ha proporcionat nombroses cites dels invertebrats marins més desconeguts de la mar Balear. Hem pogut recopilar cites del corn (*Charonia lampas*) i de la cranca (*Maja squinado*), entre d'altres. Centres de busseig, el sector pesquer, centres d'investigació i administracions locals proporcionen, actualment, moltes dades d'aquestes espècies, que ens ajuden a conèixer-ne la distribució, i això ens ajudarà a millorar-ne l'estat de conservació.

La rara cranca, fotografiada per Soledad Torres, dins la Reserva Marina dels Freus d'Eivissa i Formentera a l'estiu de 2020.

Entre totes les cites aportades, en podem destacar l'observació de la cranca aportada per Soledad Torres, del centre de busseig Scuba Eivissa. Aquesta observació es va realitzar el dia 30 d'agost a la Reserva Marina dels Freus d'Eivissa i Formentera. Aquesta espècie és molt poc abundant a la mar Balear i qualsevol cita és de vital importància per conèixer-ne la distribució i poder proposar-ne mesures de conservació.

MEDI AMBIENT MARCA, PER PRIMERA VEGADA, UN VOLTOR LLEONAT AMB GPS

L'actuació s'emmarca dins el Pla Terrasse de conservació de rapinyaires diürns.

El Servei de Protecció d'Espècies de la Conselleria de Medi Ambient i Territori ha marcat el 2020, per primera vegada, un poll de voltor lleonat (*Gyps fulvus*) al Paratge Natural de la Serra de Tramuntana. L'exemplar, de tres mesos de vida, porta una anella identificativa i un GPS, que permetrà conèixer els seus moviments i estudiar la biologia de l'espècie.

L'emissor ha estat cedit per la investigadora Ainara Cortés-Avizanda en el marc d'un conveni amb la Fundació Vulture Conservation Foundation (VCF), que té com a objectiu estudiar el comportament i l'ús de l'espai de les dues espècies de voltors que habiten Mallorca, així com examinar les conseqüències ecològiques, de conservació i socioeconòmiques que ha tingut l'arribada del voltor lleonat a l'illa. L'exemplar marcat forma part d'una colònia de voltors que arribaren, la

tardor del 2008, arrossegats per un temporal de vent mentre feien la migració des de la Península cap a l'Àfrica. Van quedar a Mallorca, on, actualment, hi ha 12 nius d'aquesta nova espècie de carronyaire.

Poll de voltor lleonat marcat aquest estiu a la Serra de Tramuntana de Mallorca.

© CMAIT

L'actuació ha comptat amb la col·laboració d'IBANAT, el Servei d'Agents de Medi Ambient, GEDA-IMEDEA-CSIC, UIB, EBD-CSIC i COFIB i el GOB.

La Conselleria de Medi Ambient i Territori agraeix a la propietat de la finca la col·laboració per dur a terme aquesta actuació.

Aquesta acció està emmarcada dins el Pla Terrasse de conservació de rapinyaires diürns, que preveu un seguiment del voltor lleonat i també inclou mesures de conservació per al voltor negre. Fins ara s'han marcat tres voltors negres i un lleonat. La informació proporcionada pels moviments dels voltors serà de gran ajuda per millorar-ne el coneixement i la gestió.

FORMACIÓ SOBRE TÈCNiques FORENSES APLICADES A LA FAUNA SILVESTRE

El 30 de setembre, en el marc del Pla Terrasse de recuperació, conservació i seguiment dels rapinyaires diürns de les Balears, va tenir lloc una formació en línia sobre tècniques forenses aplicades a la fauna silvestre.

La formació va ser seguida per més de mig centenar de participants, entre agents de medi ambient i zeladors de caça, tant del Govern Balear com dels consells insulars, SEPRONA de la Guàrdia Civil, veterinaris associats als centres de recuperació de fauna i altre personal relacionat amb la conservació de la natura.

Aquesta formació pretén millorar la presa de dades al camp durant l'aixecament de cadàvers de fauna silvestre per tal de poder detectar més indicis sobre la seva mort (causa, lloc, data i altres circumstàncies) i poder perseguir més eficaçment els delictes ambientals.

Es van tractar els principals protocols d'actuació davant un cadàver d'un au silvestre, especialment en els casos en que semblen electrocutats, col·lisionats, disparats o enverinats.

El curs va ser impartit pel biòleg Justo Martín, col·laborador de la Junta d'Andalusia, administració autonòmica capdavantera en aquestes tècniques.

Una exhaustiva revisió dels cadàvers de fauna silvestre pot aportar proves que permetin trobar i jutjar el causant d'un delicte ambiental.

© Carlota Viada

Moment del curs en línia sobre tècniques forenses aplicades a la fauna silvestre.

© Carlota Viada

PRIMÍCIES DEL PROJECTE ARES

TRES NOUS QUADERNS DE NATURA JA DISPONIBLES

Tres nous *Quaderns de Natura*, de la sèrie «Plans d'espècies catalogades» ja estan disponibles per a tots els interessats. Es tracta de l'edició resumida de tres plans de recuperació i conservació de flora i fauna amenaçada. Concretament:

- 29: Pla de Recuperació i Conservació de la Flora Amenaçada de la Serra de Tramuntana de Mallorca.
- 30: Pla de Recuperació i Conservació dels Invertebrats Marins de les Illes Balears.
- 31: Pla de Recuperació i Conservació de Flora Amenaçada de la Costa de Mallorca.

Es poden descarregar a l'enllaç següent:

https://www.caib.es/sites/proteccion/especies/ca/l/bv_publicacions_del_servei_-_quaderns_de_natura-10125/?mcont=68734

Portades dels tres nous Quaderns de Natura ja disponibles al web del Servei de Protecció d'Espècies

PANELL SOBRE SEGUIMENT DE LA MIGRACIÓ POSTNUPCIAL AL CAP DE SES SALINES DE MALLORCA

S'ha dissenyat un altre cartell dedicat a la migració de rapinyaires, en aquest cas a la postnupcial, de la qual es fa seguiment des del Cap de ses Salines cada tardor. El panell de 1,2x1,5 m, es va col·locar dins el recinte del far per tal de quedar més protegit de possibles actes vandàlics. El panell s'ha fet en el marc del Pla Terras de recuperació, conservació i seguiment de rapinyaires diürns de les Illes Balears i contribueix al Memoràndum d'Enteniment de Rapinyaires migratoris del Conveni Internacional d'Espècies Migratòries (Raptors MoU).

Panell amb informació sobre la migració postnupcial de rapinyaires que s'ha col·locat al Cap de ses Salines.

SEGUIM COL·LOCANT PANELLS PER PROTEGIR RATAPINYADES DE MOLÈSTIES

Dins el marc del Pla Balcells, de conservació i recuperació de les ratapinyades de cova, aplicat pel projecte ARES entre 2018 i 2020, s'han continuat instal·lant panells per dissuadir de visitar les coves més sensibles per ratapinyades de les Balears. S'han col·locat 10 a Mallorca, 5 a Menorca i 2 a Eivissa.

Un dels panells per evitar l'accés de persones a les coves on hi ha ratapinyades.

© David García/IRBI

El Projecte d'Actuacions per a la Recuperació d'Espècies Silvestres (ARES) conté una vintena d'iniciatives de conservació de la fauna i la flora més amenaçada de les Illes Balears, i ha estat contractat per la Conselleria de Medi Ambient i Territori a SEO/BirdLife. S'executa entre el 2018 i el 2020.

Ciberespècies és el butlletí electrònic del Servei de Protecció d'Espècies.

L'època III s'enmarca dins el projecte ARES (Actuacions per a la Recuperació d'Espècies Silvestres) que el Servei de Protecció d'Espècies ha contractat a SEO/BirdLife.

La seva distribució es fa per correu electrònic i també estan disponibles a la plana web del Servei dins aquest enllaç:

<https://www.caib.es/sites/proteccioespecies/ciberespecies-75778/>

GOIB
CONSELLERIA
DE MEDI AMBIENT
I TERRITORI

SEO
BirdLife